

شماره:

تاریخ:

پیوست:

نماینده‌ی محترم ولی فقیه و سرپرست گرامی سازمان اوقاف و امور خیریه
جناب آقای حجت‌الاسلام والمسلمین علی محمدی

سلام و درود.

آنچه سبب نگارش این نامه به شما شده است نگرانی دوستداران میراث فرهنگی از روند حاکم بر نگاه‌داری بناهای تاریخی - مذهبی، به‌ویژه تخریب بیش از ده امامزاده‌ی تاریخی یا آرامگاه و یادمان تاریخی - مذهبی طی یک دهه‌ی اخیر، است. نمونه‌هایی هم‌چون: امامزاده یحیی (زواره)، امامزاده محمد (نوش‌آباد)، امامزاده‌ی روستای سین (اصفهان)، امامزاده حیدر کرار (بهبهان)، مسجد همت (تهران)، مسجد سلمان (تهران)، امامزاده مهزیار (خوزستان)،...
شوربختی بیشتر آن است که این تخریب‌ها به دست غارتگران یادمان‌ها و تپه‌های باستانی صورت نگرفته است بلکه عمدتاً به نام توسعه و نوسازی بناهای مذهبی انجام شده است.

این‌گونه به نظر می‌رسد رویکردی که بر اساس آن، با برنامه‌ای هدفمند، اقدام به تخریب بناهای تاریخی - مذهبی شده است قصد نوسازی و توسعه‌ی آن‌ها را دارد اما در عمل آنچه رخ می‌دهد تخریب بناهای قدیمی و ساختن بناهایی یک‌شکل و بزرگ است و به این ترتیب، چنین عملی به نابودی ارزش‌های معنوی، میراثی، معماری و در مجموع اصالت و هویت این میراث می‌انجامد. با این وضعیت، طبیعی است که از بیرون رویکردی پول‌محور و توجیهی صرفاً مادی و سوداگرانه از چنین عملی استنباط شود که نگاه به بناهای مذهبی از سوی متولیان تنها به مثابه‌ی مکان‌هایی برای درآمدزایی است، هم‌چنان که شایعه‌های بسیاری از تلاش پیمان‌کاران چنین طرح‌هایی برای دستیابی به گنج‌های محتمل در زیر آثار کهن و قدیمی، میان مردم مناطق مختلف پخش شده است.

به این ترتیب، هر چند این اقدامات کوششی است برای ساماندهی و رسیدگی به وضع مراکز مذهبی و ایجاد رفاه برای زوار و گردشگران، اما در عمل چنین محیط‌های روحانی که ارتباط مستقیمی با طبیعت و سرشت بشری دارند تبدیل می‌شوند به فضاهایی

برای تجمل و دور شدن از معنویات، که پیوندشان از تاریخ و فرهنگ کهن ما به کل گسسته شده است. به نظر می‌رسد راه درست نوسازی چنین فضاهایی مرمت آنها بر پایه‌ی الگوی قدیمی هر بنا و قائل شدن به حریمی برای آنها جهت ساخت استراحت‌گاه‌ها و غیره است که اصل بنا هم‌چنان درخشش معنوی خود را حفظ کند و در میان فضاهای خالی از روح مدرن مدفون نشود. ما هنوز قطع درخت چنار تاریخی امامزاده صالح تجریش و نوسازی و گسترش ناشیانه‌ی آن مجموعه‌ی مقدس را که به پاک شدن خاطره‌ی تاریخی همه‌ی زوار آن امامزاده منجر شد فراموش نکرده‌ایم، درختی که ۱۳۰ سال پیش جهانگردی اروپایی — دیالافوا — در سفرنامه‌اش از آن چنین یاد کرده بود: «در مسجد (بقعه‌ی امامزاده صالح) تجریش چنار عجیب و غریبی است که کمتر نظیر آن در دنیا پیدا می‌شود. قطر فوق‌العاده‌ی آن را نمی‌توان دقیقاً با رقم معین کرد. تقریباً محیط آن به پانزده متر می‌رسد. هر یک از شاخه‌های آن مانند تنه‌ی درخت کهن‌سالی در بالای بنای مسجد و سایر اطراف سر به آسمان کشیده است. این درخت عده‌ی کثیری را در سایه‌ی خود پناه می‌دهد. مؤمنین در زیر آن نماز می‌خوانند. مکتب‌دار اطفال را در آنجا جمع کرده درس می‌دهد. قهوه‌چی سماور و استکان و لوازم خود را در درون آن قرار داده است. سقا هم کوزه‌های پر آب خود را در گوشه‌ای از تنه گذارده است».

قطع درختان کهن‌سال — به بهانه‌ی شگفت‌مبارزه با خرافات — از دیگر مواردی است که از شما می‌خواهیم به جد پی‌گیر و مانع آن باشید.

گویا تعدد مراکز تصمیم‌گیری درباره‌ی رسیدگی به مراکز مذهبی از جمله عواملی است که حفاظت و صیانت از این سرمایه‌های فرهنگی و تاریخی کشور را دشوار کرده است. سازمان اوقاف یکی از مهم‌ترین مراکزی است که شماری زیادی از امامزاده‌های تاریخی را تحت تولیت خود دارد و قطعاً مهم‌ترین و معتبرترین پاسخ‌گو در این زمینه است. سازمان میراث فرهنگی دیگر متولی بناهای تاریخی است که برنامه‌ی نظام‌مندی برای حمایت از این آثار نداشته است و در برابر تخریب‌ها واکنش‌های مناسبی از خود نشان نداده است، هر چند مطابق قانون اساسی کشور وظیفه‌ی صیانت از میراث فرهنگی را بر عهده دارد. «موسسه‌ی عمران مساجد سازمان اوقاف و امور خیریه»، «سازمان تبلیغات اسلامی»، «ستاد اقامه‌ی نماز کشور»، «مرکز رسیدگی به امور مساجد کشور»، «شهرداری‌ها» و «هیأت امنای مساجد» از دیگر مراکزی هستند که در رسیدگی به امور مساجد و یادمانهای تاریخی — مذهبی دخیل هستند.

امید است با تشکیل کمیته‌ای تخصصی برای تحقیق درباره‌ی وضع بحرانی یادمان‌های تاریخی — مذهبی کشور سروسامانی به وضعیت این بناهای ارجمند، که با روح ایرانی در پیوند هستند، بدهید و به‌ویژه روند نوسازی بنای امامزاده‌ها، بقاع، تکایا، مساجد و جم‌خانه‌های تاریخی، در این شکل ویران‌گر، را متوقف نمایید.

با احترام

علیرضا افشاری

دبیر «دیده‌بان یادگارهای فرهنگی و طبیعی ایران»

۰۹۱۲۴۵۷۲۳۴۳